

BULGARİSTAN EKONOMİSİ VE RAYLI SİSTEMLER SEKTÖR RAPORU

Dr. İlhami Pektaş

Siyasi Ve İdari Yapı :

Resmi Adı	Bulgaristan Cumhuriyeti
Nüfus	6.798.000 (IMF, 2022 tahmini)
Dil	Bulgarca (resmi dil), Türkçe, Roman dili, diğer azınlık dilleri
Yüzölçümü	110.993 km ²
Başkent	Sofya
Başlıca Şehirleri	Filibe (Plovdiv), Varna (liman), Burgaz (liman), Rusçuk (liman), Stara Zagora, Plevne
Yönetim Şekli	Parlamentar Demokrasi
Devlet Başkanı	Rumen Radev
Para Birimi	Leva

Siyasi Ve İdari Yapı Üyesi olduğu Başlıca Uluslararası Kuruluşlar:

BM, NATO, Avrupa Birliği, AK, AGİT, UNESCO, IMF, Dünya Bankası, DTÖ, Avrupa Yatırım ve İmar Bankası (EBRD), GDAÜ, RCC, SECI, KEİ.

Genel Ekonomik Durum :

Bulgaristan ekonomisi serbest piyasa şartlarına göre işleyen, dışa açık, özel sektörü orta düzeyde geliştirmiş, az sayıda stratejik devlet işletmesi olan bir ekonomidir. Dünya Bankası Bulgaristan ekonomisini 'üst orta gelirli' olarak değerlendirmektedir.

Temel Ekonomik Göstergeler (2021)

GSYİH (milyar \$)	75,4 milyar Dolar
Reel GSYİH büyüme oranı (%)	4,2
Nüfus (milyon)	6,5
Kişi başına GSYİH (\$)	10.950 Dolar
Kişi başına GSYİH (PPP) (\$)	27.926
Enflasyon oranı (%) (2022)	16,9
İşsizlik oranı (%) (2022)	4,4
İhracat (milyar \$)	35
İthalat (milyar \$)	39,2

Başlıca ticaret ortakları : Almanya, Rusya, İtalya, Türkiye, Romanya ve Yunanistan

Başlıca ihracat kalemleri: Tekstil, ayakkabı, demir-çelik, makineler ve aksamı, mineral yakıt

Başlıca ithalat kalemleri: Makineler ve aksamı, metaller, kimyasallar, plastik, mineral yakıt.

Bulgaristan ekonomisi, serbest piyasa şartlarına göre işleyen, dışa açık, özel sektörü orta düzeyde geliştirmiş bir ekonomidir. Dünya Bankası, Bulgaristan ekonomisini üst orta gelirli ekonomi olarak sınıflandırmaktadır. 1 Ocak 2007'de AB'ye tam üye olan Bulgaristan, AB üyeliği koşulları sebebiyle ekonomik yapısında önemli reformlar yapmıştır. AB üyelik döneminde Bulgarların gelirleri satın alma paritesi açısından AB ortalamasının %43'ünden %59'una yükselmiştir. Ancak, kaydedilen olumlu gelişmelere rağmen Bulgaristan, AB'nin en fakir ülkesi olmaya devam etmektedir.

Küresel Covid-19 salgını ve kapanmalar Bulgaristan ekonomisini de olumsuz yönde etkilemiştir. Turizm, lojistik gibi hizmet sektörleri ve otomotiv en olumsuz etkilenen sektörler olmuştur. Sonuç olarak ekonomi 2020 yılında %4,4 küçülmüştür. Ancak 2021 yılından itibaren ekonomide toparlanma başlamıştır. 2021 yılında sabit fiyatlara göre %4,2 oranında artan GSYİH, 2022 yılında %3,2 oranında büyümüş ve 2023 yılında ise %3 oranında büyüyeceği tahmin edilmektedir. Ekonomideki toparlanmada artan ücretlerin, Covid-19 sonrası AB fonlarının ve ihracat artışlarının rolü olmuştur. Ülke, AB'nin Covid-19 sonrası toparlama için ayırdığı 2021-2026 dönemini kapsayan 6,2 milyar Avroluk fonlarından yararlanmaktadır. Söz konusu fonlar, yeşil enerji, dijitalleşme ve özel sektör alanlarının geliştirilmesine yöneliktir. 2022 yılı itibarı ile ekonomide özellikle artan iç talep sayesinde pandemi öncesi döneme dönüş sağlanmıştır. Ancak, hizmet ticaretinde özellikle turizmde henüz 2019 öncesi seviyelere geri dönüş sağlanamamıştır. Rusya-Ukrayna savaşı nedeniyle 2022 yılında GSYİH büyüme hızında yavaşlama beklenmektedir. Her iki ülkenin birlikte Bulgaristan'ın dış ticaretinde çok fazla payı olmamakla birlikte Bulgaristan'ın turizm gelirlerinde savaş nedeniyle azalma beklenmektedir.

2022 yılında 85 milyar dolar olacağı tahmin edilen cari fiyatlara göre GSYİH'nın, 2023 yılında 89,3 milyar dolara yükselmesi beklenmektedir. Bulgaristan, 2022 yılında 12.505 dolarlık kişi başına düşen milli gelir ile dünyada 71. sırada yer almaktadır. 2022 yılında %12,4 olan tüketici fiyatlarına göre yıllık ortalama enflasyon oranının 2023 yılında %5,2 olacağı tahmin edilmektedir. Bulgaristan'ın 2024 yılında Avro para birimine geçmesi öngörülmektedir. Ülkedeki işsiz sayısının toplam işgücüne oranının 2022 yılında %5 olacağı ve Bulgaristan'ın işsizliğin yüksek olduğu ülkeler arasında 63. sırayı alacağı tahmin edilmektedir. Bulgaristan, insani gelişmişlik endeksine göre dünyada 191 ülke arasında 68. sıradadır. Ekonomik serbestlik endeksine göre Bulgaristan, dünyada 177 ülke arasında 29. sıradadır. Küresel rekabetçilik açısından dünyadaki 141 ülke arasında Bulgaristan 49. sıradadır. İş yapma kolaylığı açısından Bulgaristan, dünyada 190 ülke arasında 61. sıradadır.

Dış Ticaret :

Bulgaristan, 2021 yılında gerçekleştirdiği 42 milyar dolarlık ihracatla dünya ihracatında %0,2 pay ile 58. sıradadır. Ülkenin 2021 yılı ihracatı bir önceki yıla göre %31 artış kaydetmiştir. Ülkenin 2021 yılında dünyadan ithalatı ise %36 artarak 47 milyar dolara ulaşmıştır. Dünya ithalatından aldığı %0,2 pay ile 57. sıradadır. Ülkenin dış ticaretinde 5 milyar dolarlık açık söz konusudur. Bulgaristan'ın ihracatında en önemli ürün grupları; elektrikli makina ve cihazlar, bakır ve bakırdan eşyalar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, mineral yakıtlar ve yağlar, hububat, plastikler ve mamulleri, motorlu kara taşıtları, metal cevherleri, cüf ve kül, demir ve çelik, eczacılık ürünleridir. Ülkenin ithalatında en yüksek paya sahip ürün grupları; mineral yakıtlar ve yağlar, elektrikli makina ve cihazlar, makinalar, mekanik cihazlar

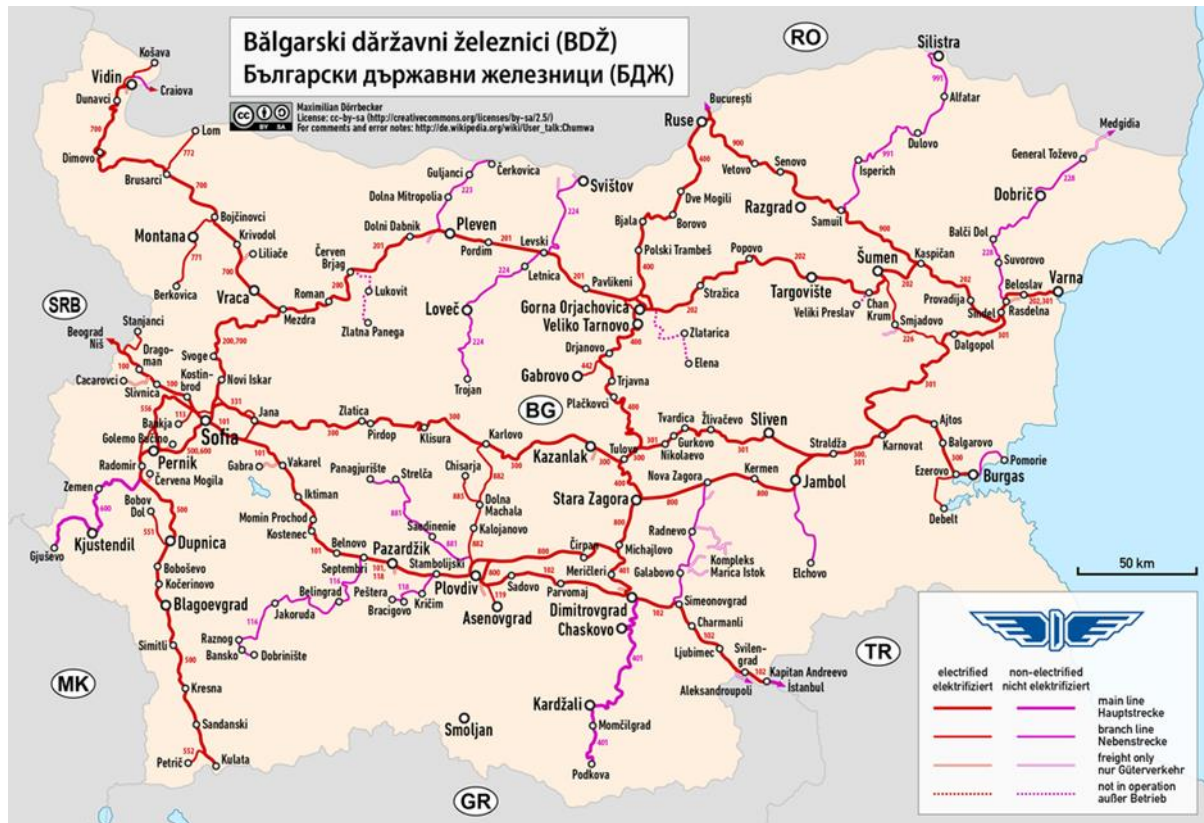
ve aletler, motorlu kara taşıtları, metal cevherleri, cüruf ve kül, plastikler ve mamulleri, eczacılık ürünleri, demir ve çelik, muhtelif kimyasal maddeler, bakır ve bakırdan eşyadır.

Türkiye-Bulgaristan Dış Ticareti

2021 yılında Türkiye'nin Bulgaristan'a ihracatı bir önceki yıla göre %50 artarak 4 milyar dolar olmuştur. Ülkenin toplam ihracatımızdaki payı %1,8 olup, 16. sıradadır. 2021 yılında Türkiye'nin Bulgaristan'dan ithalatı bir önceki yıla göre %20 artarak 3 milyar dolara ulaşmıştır. 2021 yılında Bulgaristan'ın toplam ithalatımızdaki payı %0,94 olup 24. sıradadır. 2021 yılında Bulgaristan ile ticarete Türkiye'nin 1,4 milyar dolar dış ticaret fazlası verdiği gözlenmektedir.

Raylı Sistemler :

Bulgar Devlet Demiryolları (BDZ), 1888 yılında kurulan ülkedeki en büyük demiryolu taşıyıcısıdır. Şirketin genel merkezi başkent Sofya'dadır. Toplam demiryolu uzunluğu 4070 km, Hat açıklığı standart 1435 mm ve Elektrifikasyon sistemi ise 25 kV AC'dir.

Şekil.1. Bulgaristan Demiryolu Ağ haritası

1 Ocak 2002'de, Bulgaristan yeni Demiryolu Taşımacılığı Yasası yürürlüğe girdi ve Bulgar Devlet Demiryolları Ulusal Şirketi iki ayrı işletmeye bölündü. Bulgaristan Devlet Demiryolları ve Ulusal Demiryolu Altyapı Şirketi. AB mevzuatına göre Ulusal Demiryolu Altyapı Şirketi tüm altyapının sahibi oldu. Bulgar Devlet Demiryolları 2007 yılında BDZ EAD Holding organizasyon yapısı altında ;

- Bulgar Devlet Demiryolları Yolcu Taşımacılığı (BDZ Putnicheski Prevozi Ltd.)
- Bulgar Devlet Demiryolları Yük Taşımacılığı (BDZ SPED Ltd.)
- Tren yönetimi ve hizmetleri (BDZ Traktzionen Podvizhen Sustav Ltd.)

- Tren Bakım Onarımı (BDZ-Koncar A.Ş. Bulgaristan Hırvatistan ortaklığı)

Bulgaristan Demiryolları, Rezervasyonlu Hızlı Tren(BVZR, RBV), Hızlı Tren(BV), Yolcu treni (PV), Banliyö yolcu treni (KPV) ve Uluslararası ekspres (MBV) ile demiryolu taşımacılık hizmetleri vermektedir.

2017 yılında Bulgaristan Devlet Demiryolları tarihinde ilk kez ve esas olarak 1. ve 8. Demiryolu hatlarının Avrupa fonlarıyla yenilenmesi sayesinde, 150 km/saat hıza sahip trenle Zagreb'e giden BVZR'nin hayata geçirilmesi mümkün hale geldi.

Şehir içi Raylı sistemler olarak Sofya Metrosu Bulgaristan'daki ilk ve tek metrodur. Metro 1998 yılında açılmıştır. Şubat 2012'de 27 istasyona sahip Sofya metrosu, 31,1 kilometre uzunluğundadır. Günde ortalama 450.000 yolcu taşımaktadır. AB fonlarına ilişkin yeni program döneminde Sofya metrosu üçüncü hattının 3 km uzunluğunda ve 3 istasyon içeren Hacı Dimitar istasyonu – Levski semti kısmının tamamlanması planlanmaktadır. Projenin toplam bütçesi 111 milyon eurodur.

Sofya tramvay ağı, Bulgaristan'ın başkenti Sofya'nın toplu taşıma sisteminin hayati bir parçasıdır. 1 Ocak 1901'de 23 km uzunluğunda tek yönlü hat ve 1000 mm ray aralığında hizmet veren 25 adet tramvay ile faaliyete geçti. 2006 yılı itibariyle tramvay sistemi yaklaşık 308 kilometre dar ve standart hatta tek yönlü olarak faaliyet veriyordu. Hattın büyük bir kısmı 1000 mm dar ve 40 km.lik kısmı da standart 1435 mm ray aralığına sahipti. Sofya'nın ilk standart hatlı tramvay hattı 1987'de açıldı. İkinci ve üçüncü standart hatlar ise sırasıyla 1995 ve 2010 yılında hizmet vermeye başladı. 2014 yılından itibaren eski model tramvayların çoğu hizmet dışı kaldı.

Şekil.2. Sofya Metrosu Ağ Haritası

Raylı sistemler Projeleri

AB'nin desteğiyle Bulgaristan demiryollarına 2021-2027 yılları arasında demiryolu altyapısına 3,3 milyar Euro tutarında yatırım yapılması planlandı. 2023'te AB tarafından sağlanan 1,4 milyar Avro fon ile Bulgaristan demiryolu taşıtları satın alacak. Bu yatırımlar ışığında Bulgaristan'da büyük ihaleler olacak ve Türk demiryolu şirketleri için ülkede büyük fırsatlar bulunuyor.

Trans-Avrupa Ulaştırma Ağı üzerindeki demiryolu altyapısının iyileştirilmesi ve komşu ülkelerle bağlantıların geliştirilmesi amacıyla 2021-2027 Ulaştırma Bağları Programı kapsamında, Elin Pelin-Kostenets ve Voluyak-Dragoman demiryolu kesimlerinin modernizasyonunun tamamlanması, Sofya-Pernik-Radomir kesiminin modernizasyonu ve Bulgaristan ile Kuzey Makedonya Cumhuriyeti arasında bir demiryolu bağlantısının inşaa edilmesi öngörülmektedir.

Bulgaristan Türkiye'nin Avrupa'ya açılan kapısıdır. Bulgaristan-Türkiye sınırı tüm Avrupa Birliği'ndeki en yoğun sınır olup Bulgaristan ile Türkiye arasındaki demiryolu bağlantısının iyileştirilmesi de önem arz etmektedir. Bu kapsamda iki ülke arasında bu yöndeki trafiğin bir kısmını Bulgaristan üstlenerek ikinci bir demiryolu geçişinin inşaa için aktif olarak çalışmakta ve şu anda yeni Yambol - Elhovo - Lesovo sınır demiryolu geçişi için bir ön yatırım çalışmaları halihazırda devam etmektedir. Sınır kapısında yoğunluğun hafifletilmesi, geçişlerin hızlandırılması, Uzakdoğu'dan Avrupa'ya kadar uzanan Kapıkule Sınır Kapısı'nda yaşanan sorunların ortadan kaldırılması için Türkiye tarafından da çalışmalar hız kazanmıştır. Bu kapsamda Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Bulgaristan Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Svilengrad-Kapıkule Demiryolu Sınır Geçişi Faaliyetlerinin ve Kapıkule Sınır Mübadele Garındaki Demiryolu Sınır Hizmetleri revize edilerek yeniden düzenlenmiştir. Bulgaristan/Sofya-İstanbul/Halkalı arasında İstanbul-Sofya Ekspresi 2017 yılında faaliyete başlamıştır. Edirne- İstanbul arasındaki hızlı tren hattı projesi de devam etmektedir.

Plovdiv Havaalanı ve Burgaz Havaalanı'na demiryolu bağlantılarının inşaa edilmesi, "Geniş Kapsamlı" Trans-Avrupa Ulaştırma Ağı üzerindeki Karnobat-Sindel demiryolu hattında inşaa edilen tesis ve sistemlerin de tamamlanması planlanmaktadır. Gorna Oryahovitsa demiryolu kavşağı, Rusçuk demiryolu kavşağı ve Varna demiryolu kavşağının geliştirilmesi, demiryolu istasyonlarının inşaa ve modernizasyonun devam etmesi diğer önemli projelerdir.

2021-2027 döneminde Avrupa'yı Birleştirme Projesi (CEF) kapsamında, Bulgaristan'dan Kuzey Makedonya'ya uzanan demiryolu hattının bir parçası olan RadomirGyueshevo demiryolu bölümü ile Dragoman ile Sırbistan Cumhuriyeti sınırı arasındaki demiryolu bölümünün modernizasyonu için faaliyetler sürdürülmektedir. Buna ek olarak, öngörülen CEF 2021-2027 teklif çağrılarında, Ulusal Demiryolu Altyapı Şirketi'nin projeleri arasında "Plovdiv-Svilengrad-Türkiye Demiryolu Hattındaki Bölümlerin İki Katına Çıkarılması" ve "Vidin-Sofya Demiryolu Hattının Bazı Bölümlerinin Modernizasyonu" da yer almaktadır.

Rusçuk'ta inşaa edilecek intermodal terminal, 2021-2026 Kalkınma ve Sürdürülebilirlik Planına dahil edilmiş olup, projenin tahmini bedeli KDV hariç yaklaşık 26,6 milyon eurodur. Bu demiryolu inşaatının 2025'te tamamlanması beklenmektedir.

2 yıl içinde BDZ-Yolcu Taşımacılığı için, 10 adet yeni lokomotif, 50 adet yolcu vagonu alımının yanı sıra 140'tan fazla yolcu vagonunun modernizasyonu planlandı. Yakında tahmini değeri yaklaşık 105 milyon Bulgar Levası olan bir kamu ihalesini yapılacak.

Modernizasyon projesi çerçevesinde 64'ü BDZ olmak üzere 89 trenin emniyetli bir şekilde çalışması için araç içi cihazlar alınacak, ERTMS sisteminin trenlerde uygulanacağını ve demiryolu taşımacılığında daha fazla güvenlik sağlanması projeleri için ihaleler gerçekleştirilecek.